

Педагогічні науки

УДК 372.881.111.1

Бандура Юлія Богданівна

кандидат педагогічних наук, доцент

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

Бандура Юлія Богдановна

кандидат педагогических наук, доцент

Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черныховского

Bandura Yuliia

PhD in Pedagogy, Associate Professor

The National Defense University of Ukraine named after Ivan Chernyakhovskyi

**РОЛЬОВА ГРА ЯК СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ ОСВОЄННЯ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВІЙСЬКОВОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
РОЛЕВАЯ ИГРА КАК СОВРЕМЕННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ОСВОЕНИЯ
ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ВОЕННОМ ЗАВЕДЕНИИ ВЫСШЕГО
ОБРАЗОВАНИЯ**

**ROLE-PLAYING GAME AS A MODERN TECHNOLOGY OF
MASTERING A FOREIGN LANGUAGE IN A MILITARY
INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION**

Анотація. Було розглянуто особливості використання рольової гри як сучасної технології освоєння іноземної мови у військовому закладі вищої освіти. Автор прийшов до висновку, що рольова гра забезпечує підтримку живого інтересу до навчання, спонукає до креативності, а це є головною передумовою ефективності освітнього процесу. Саме гра провокує потяг до знань, формує вміння мобільно осмислювати навчальний матеріал, якісно аналізувати, логічно мислити, налаштовує студента (курсанта) на позитивну динаміку.

Ключові слова: військовий заклад вищої освіти, освоєння іноземної мови, педагогічна технологія, рольова гра.

Аннотація. Были рассмотрены особенности использования ролевой игры как современной технологии освоения иностранного языка в военном учреждении высшего образования. Автор пришел к выводу, что ролевая игра обеспечивает поддержание живого интереса к обучению, побуждает к креативности, а это является главной предпосылкой эффективности образовательного процесса. Именно игра провоцирует тягу к знаниям, формирует умение мобильно осмысливать учебный материал, качественно анализировать, логически мыслить, настраивает студента (курсанта) на положительную динамику.

Ключевые слова: военное учреждение высшего образования, освоение иностранного языка, педагогическая технология, ролевая игра.

Summary. The features of the use of role-playing games as a modern technology for mastering a foreign language in a military institution of higher education were considered. The author came to the conclusion that role-playing ensures the maintenance of a lively interest in learning, encourages creativity, and this is the main prerequisite for the effectiveness of the educational process. It is the game that provokes the craving for knowledge, forms the ability to comprehend the educational material in a mobile way, analyze it qualitatively, think logically, sets up the student (cadet) for positive dynamics.

Key words: military institution of Higher Education, mastering a foreign language, pedagogical technology, role-playing game.

Актуальність теми обґрунтована соціальним замовленням держави на офіцерів, які володіють іноземною мовою, для виконання певних завдань, пов'язаних з їх професійною діяльністю в сучасному світі. Як показує практика, затребуваність офіцерів, які вміють практично

застосувати знання іноземної мови, неймовірно висока. Держава, армія ставлять військовим вузам завдання підготовки офіцерів, практично володіють умінням вести спілкування іноземною мовою як усно, так і письмово, здійснювати іншомовну комунікацію. Осягаючи лінгвістичні особливості іноземних мов, курсанти військового вузу занурюються в мовне середовище ситуацій допиту військовополоненого, опитування місцевого жителя, бесіди з іноземним військовим фахівцем про тактико-технічні характеристики зразків військового озброєння і техніки, вчать проявляти готовність до виконання професійної діяльності.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Викладання іноземних мов багатовимірний процес і являє собою всю суму матеріалу, який повинен освоїти студент (курсант) для відповідності його рівня володіння іноземною мовою поставленим завданням, цілям і стандартам навчання. Поряд з цим освітній процес – це комплекс, немислимий без розвиваючих і виховних елементів, він ні в якому разі не може бути зведений до навчання конкретної дисципліни. З цього виходить, що зміст навчання можна також розуміти як сукупність різних видів діяльності, залучених до процесу навчання [5]. З одного боку, підбір змісту навчання має відповідати освітньому замовленню та специфіці освітніх програм, з урахуванням дійсних комунікативних потреб у різних сферах, як-то: практична, інтелектуальна, емоційна тощо, з іншого боку, зміст навчання має відповідати таким вимогам, як доступність, висока освітня цінність, комунікативно-спонукальна спрямованість, автентичність і інформативність [1].

Основна мета навчання іноземної мови у військовому закладі вищої освіти полягає в удосконаленні первинного рівня володіння іноземною мовою, набутого на попередньому щаблі освіти, та оволодіння студентами (курсантами) іншомовною комунікативною компетенцією на рівні, достатньому для вирішення професійних соціально-комунікативних

завдань при спілкуванні з носіями мови, а також для подальшої самоосвіти. Навчання іноземної мови направлено: на удосконалення здатності до самоосвіти, рівня автономності навчання; вдосконалення дослідницьких і когнітивних навичок; виховання інформаційної культури; розширення широти інтересів, ерудованості та культурного рівня студентів (курсантів); формування терпимості і поваги до духовних цінностей різних національностей і народів.

Одним з найбільш успішно і широко застосовуються прийомів діяльності викладача з навчання спілкуванню виступає рольова гра. Це особлива форма колективного співробітництва, що сприяє активній напруженої розумової діяльності. За допомогою ігрових прийомів можна мимоволі включити студентів (курсантів) в значущі для них, різноманітні життєві і професійні ситуації, викликати у них бажання говорити і спілкуватися, висловити свою точку зору, своє розуміння обговорюваного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Застосування рольових ігор на заняттях іноземної мови присвятили свої роботи такі дослідники як Б. Бех, О. Близнюк, С. Ніколаєва, О. Складенко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми полягає в тому, що на даний час актуальним залишається питання використання сучасних технологій навчання іноземної мови у військовому ЗВО.

Мета статті – вивчення особливостей використання рольової гри як сучасної технології освоєння іноземної мови у військовому закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Серед інноваційних технологій навчання іноземних мов значне місце займають рольові ігри, які розвивають пізнавальний інтерес, активізують розумову діяльність. Гра розвиває спостережливість, вчить робити висновки, зіставляти окремі

факти. Під час гри студенти краще засвоюють матеріал, вчаться застосовувати набуті знання у нових ситуаціях.

Рольова гра як особистісно-орієнтована технологія навчання іноземних мов одержала широке застосування у практиці. Рольова гра деякими зарубіжними методистами (J. Revell, J. Laylor) визначається як спонтанна поведінка того, хто навчається, його реакція на поведінку інших людей, що беруть участь у гіпотетичній ситуації. Методист D. Verne дотримується такої самої думки. Він визначає рольову гру як прийом, коли студент повинен вільно імпровізувати в межах заданої ситуації, виступаючи в ролі одного з її учасників. Вона належить до групи інтерактивних технологій навчання, допомагає активізувати мовну діяльність студентів, формує в них уміння самостійно висловлювати свої думки, виховує почуття впевненості в собі, сприяє створенню позитивного психологічного мікроклімату на заняттях, залучає до активної мовленнєвої діяльності всіх студентів (курсантів) [7, с. 38].

Рольова гра – одна із складових частин комунікативних прийомів. Вона розвиває здатність студента володіти мовою, сприяє взаєморозумінню, збуджує цікавість, зміцнює мотивацію вивчення іноземної мови. Саме рольова гра додає навчальному спілкуванню комунікативну спрямованість, зміцнює мотивацію вивчення іноземної мови, підвищує рівень сприймання. Вона є могутнім фактором психологічної адаптації студента в новому мовному просторі [6, с. 305].

Рольова гра є простим і природним способом пізнання людиною навколишнього середовища, найдоступнішим шляхом для оволодіння знаннями, уміннями, навичками. Необхідність раціональної побудови, організації і застосування рольових ігор у процесі навчання потребує ретельного і детального вивчення [6, с. 306].

У практиці навчання іноземних мов найчастіше створюються професійні ситуації, у процесі яких реалізується іншомовна комунікативна

діяльність. Адже серед пріоритетних методичних засобів формування мовленнєвих умінь на заняттях з української мови чільне місце належить ситуативним завданням, які повністю відповідають меті й змісту сучасної мовної освіти та комунікативно-діяльнісному підходу до навчання.

Рольова гра вимагає від студентів прийняття конкретних рішень у проблемній ситуації в межах ролі. За традицією рольові ігри поділяють на мікроетюди (беруть участь до 4 студентів) та макроетюди (від 5 студентів). Рольові ігри складаються з певної кількості завдань, в якій основна мета – прийти до згоди або знайти взаємодію з партнером. У рольових іграх обов'язково формуються соціально-рольові відносини учасників [7, с. 38].

На початковому етапі навчання іноземної мови у військовому ЗВО можна застосувати контрольовану рольову гру, яка будується на основі діалогу або тексту. Наприклад, курсанти знайомляться з базовим діалогом (за темами «У військовому магазині» «Службове відрядження», «Орієнтування в місті») і відпрацьовують його. Для успішного навчання діалогічного мовлення корисно виконувати вправи на вбудовування стійких виразів. Так, наприклад, є список фраз по темі «У військовому магазині» – May I help you? – I'd like to buy. – How much is it? – How much does it cost? – Here you are. – You are welcome. Курсанти групи об'єднуються в пари і, використовуючи вирази, дані викладачем, грають в магазин. Для тренування фраз може бути використана лексика за темами «Військова форма». Після цієї вправи в діалог можна включити ще кілька фраз, наприклад: – It's too expensive. – It's very cheap. – Can I have a discount? – To pay by credit card. Потім, зміст вправи змінюється: в магазин «Одяг» можуть прийти два друга, один з яких допомагає зробити покупку, і до вже відомих фраз додаються нові: – What is your size? – What color would you like? – to try smth. on. – to take smth. off. – Where is the fitting room? Таким чином, підключаються три репрезентативні системи: бачу, чую, відчуваю. Відбувається багаторазове різноманітне повторення

стійких виразів. При рольових іграх в основному задіяно мимовільне увагу, яке є найбільш ефективним в навчанні. Рольова гра складається з трьох складових – вона містить в собі ігрову, навчальну і мовленнєву діяльність. Під час рольової гри розвивають всі види мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, письмо. Особлива увага приділяється розвитку навичок монологічного і діалогічного мовлення.

Рольові ігри проводяться у декількох етапів. На першому етапі студентів ознайомлюють з метою гри, розподіляються ігрові ролі між учасниками. На наступному етапі студенти втілюються в роль, приміряють її на себе: усвідомлюють поставлені завдання. Потім учасники гри готуються до обговорення питання чи ситуації в групі, в залежно від обраної ролі, її психологічного і соціального навантаження. Під час пред'явлення всі учасники гри відтворюють роль своїх персонажів. На цьому етапі викладач виступає в ролі ведучого, моделює ситуацію, ставить додаткові запитання і слідкує, щоб студенти не виходили за рамки запропонованої ігрової ситуації. Наприкінці заняття викладач аналізує роботу студентів, коментує їх здобутки і підбиває підсумки. Дуже важливо створити дружню і комфортну атмосферу під час проведення гри [3].

Ігри при вирішенні військово-спеціальних завдань в курсі іноземної мови можуть бути дуже корисні, але вони повинні враховувати цілий ряд вимог: бути економними часу і спрямованими на вирішення певних навчальних завдань; бути «керованими», не збивати заданий ритм навчальної роботи на занятті і не допускати ситуації, коли гра виходить з-під контролю і зриває всі заняття; знімати напруження і стимулювати активність курсантів; залишати навчальний ефект на другому плані, а на першому завжди реалізовувати ігровий момент; не залишати жодного курсанта пасивним або байдужим.

Очевидно, що при вирішенні військово-спеціальних завдань гра вимагає від кожного учасника активності, включення в спільну діяльність.

Курсанти, які беруть участь в грі, повинні отримувати задоволення від свідомості того, що вони в змозі спілкуватися іноземною мовою, а це служить стимулом для подальшого вивчення іноземної мови. Викладач повинен вміло і ефективно управляти грою, йому самому необхідно знати матеріал і чітко представляти бажаний результат. Якщо він сам не розуміє, що можна робити в тій чи іншій ситуації, які питання потрібно і можна задавати, щоб отримати шуканий результат, то ефект і темп гри буде нижче потенційних можливостей.

Для проведення представлених військово-спеціальних завдань викладач готує роздатковий матеріал, а саме, індивідуальні картки-завдання з фрагментами потрібної інформації для одних учасників, а також розробляє аудіозапис телефонних розмов для інших учасників гри. Суть ігрового процесу полягає в тому, щоб отримати завдання на проведення тактичної операції і виконати поставлене завдання, організувавши взаємодію з іншими підрозділами.

Ефективність рольової гри значно залежить від попередньої підготовки. При підборі матеріалу викладач має брати до уваги загальний рівень мовної підготовки групи, вікові і психологічні особливості студентів, ретельно продумати розподіл ролей. Проаналізувавши методичну літературу можна виділити такі вимоги до організації рольової гри. По-перше, необхідно створити сприятливу атмосферу для всіх студентів, щоб допомогти розкрити їх творчий потенціал і усунути психологічні труднощі. По-друге, ефективно організувати роботу в групах. Варто також додати, що викладач має активно і тактовно брати участь у грі і бути готовим вирішувати конфліктні ситуації [2].

Створення ситуативних завдань є наслідком практичної реалізації теорії мовленнєвої діяльності з метою формування комунікативних умінь. Для цього потрібно: враховувати ситуацію спілкування, адресата мовлення, мету і місце спілкування; уміти добирати потрібні мовні засоби

для користування визначеним стилем і типом мовлення з урахуванням усіх складників мовленнєвої ситуації; уміти сформулювати основну думку, зв'язне висловлювання [4].

Система ситуативних вправ є найефективнішою, тому що вони мають значні переваги над традиційними вправами. В основі інтерактивних технологій лежить саме діалогове навчання [6, с. 307].

Висновки. Отже, рольова гра забезпечує підтримку живого інтересу до навчання, спонукає до креативності, а це є головною передумовою ефективності освітнього процесу. Саме гра провокує потяг до знань, формує вміння мобільно осмислювати навчальний матеріал, якісно аналізувати, логічно мислити, налаштовує студента (курсанта) на позитивну динаміку.

Література

1. Байдинова И. Л. Дидактические возможности компетентностного подхода в обучении лингвистов-переводчиков / И. Л. Байдинова // «Проблемы современной лингвистики и лингводидактики»: сб. науч. трудов / под ред. М. Г. Евдокимовой. М. : МИЭТ, 2008. С. 32-36.
2. Єфімова О. М. Інтерактивні методи при вивченні професійно-орієнтованої іноземної мови у вищих навчальних закладах / О. М. Єфімова // *Information Technology and Security*. 2012. № 2(2). С. 78-83.
3. Карамушка Л. М. Рольова гра / Л. М. Карамушка // *Енциклопедія освіти* / Акад. пед. наук України ; [головний ред. В. Г. Кремень]. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Кочан І. Нові освітні технології в практиці викладання української мови як іноземної / І. Кочан // *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2008. Вип. 3. С. 14-30.

5. Миролубов А. А., Бим И. Л. Вопросы обученности учащихся иностранному языку / А. А. Миролубов, И. Л. Бим. Обнинск : «Титул», 1999. 97 с.
6. Огринчук О. Рольова гра як засіб оптимізації і стимуляції процесу навчання української мови як іноземної / О. Огринчук // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. 2015. Вип. 2. С. 302-308.
7. Особистісно орієнтовані технології навчання іноземних мов / укладачі: І. О. Мазайкіна, Т. І. Ямчинська, Є. В. Громов. Вінниця, 2017. 76 с.